

У краю черешневого цвіту

Так називав свою малу батьківщину – село Нова Мощаниця, що в Здолбунівському районі, заслужений журналіст України, політичний та громадський діяч Борис Гривачевський. Відоме це село не лише завдяки видатному земляку, а й славне воно своєю художньою самодіяльністю. Місцеві творчі ансамблі свого часу прогрімали на всю Україну, коли народний аматорський фольклорний колектив «Родовід» і ансамбль вчителів «Оберіг» поїхали на передачу «Фольк-musik». А коли у Нову Мощаницю ще й приїхала ведуча цієї програми Оксана Пекун (на фото), то це стало подією номер один для району, пригадують мешканці села. Багато тут творчих людей, які не забувають народні ремесла. Господині – поколіннями вишивають. Відомі на всю округу «мощаницькі рушники», які відрізняються яскравими барвами. Жив тут ще й відомий далеко за межами України мандрівний проповідник Леонтій Грицан. Нині до його келії та могили двічі на рік організуються цілі паломницькі подорожі...

Натхнення бути українцями

«Року Божого 1953-го місяця квітня 26 числа в селі Нова

у рів. Але вночі човікові приснилося, що це не просто шматок каменю, а могила козака. І той повернув камінь на попереднє місце, а клуню збудував неподалік.

Довідник 1947 року засвідчує село зі своєю сільською радою, що була втрачена (об'єднана із Південською) у 1959 році. Однак 1995 році стараннями сільського голови Миколи Голова сільська рада була відновлена у Новій Мощаниці. Безперечно, поки відновилася історична справедливість, сільському очільнику довелося вести полеміку, навіть на сторінках ЗМІ, з районною владою. Тож завдяки його наполегливості бажаного вдалося досягти.

«Сім чудес Нової Мощаниці»

Мощаничани, як з'ясувалося, мають своїх «7 чудес».

– Чесно кажучи, ці об'єкти цілком підходять для того, аби стати туристичними принадами нашого краю. Це і дуб-велет неподалік села, і джерело з цілющою водою, і пам'ятник загиблим односельчанам... Розповімо ж про найцікавіше, – демонструє сільські принади Ольга Овсійчук.

Першим із семи чудес по праву вважається місцева церква Різдва Пресвятої Богородиці. На її місці колись знаходилась невеличка церква. Населення збільшувалось і її продали в село Уїздці, спорудивши нову і велику церкву. Напис під престолом свідчить про

допомогти у цій справі директорці. Держава виділила гроші лише на ліс. Своїми силами селяни вивезли ліс та потесаля його, набили каменю та зробили фундамент. Але поїхала Тетяна Зінківна у відпустку додому, там вийшла заміж і більше не повернулася в Нову Мощаницю. Після того школу очолив Олександр Федорчук із Мізоча. Він не взяв на себе відповідальності розпочати будівництво без відповідної документації. Будматеріали було передано в Мізоч. В селі почалося розкуркулення. Кілька дяківських хат залишилися пустками. З них селяни й збудували школу.

Мандрівний проповідник

Релігієзнавці стверджують, що отець Леонтій, котрий родом з Нової Мощаниці, своєю проповідницькою діяльністю вплинув на релігійну думку Західної України ХХ століття. У нього і до сьогодні є велике число послідовників. Його вважають Божим угодником. Сам Леонтій Грицан провадив дуже скромне життя, проповідував та звершував паломництва. Відомості про старця досить скупі. Уся наявна інформація – з уст людей, його «духовних чад», родичів.

Народився Леонтій Грицан в 1897. Сім'я складалася із 8 чоловік: батьки, шестеро дітей. Грицани мали три гектари землі, з яких ледь могли прогудуватись. Тому брат Степан в пошуках кращої долі поїхав до Америки. Сестри повиодили заміж, на господарстві залишилися Леонтій і Дмитро. До школи Леонтій не ходив, бо її на той час в Мощаниці не було. З дитинства допомагав по господарству, пас гусей, а пізніше корів та коней. Він мав спокійний характер, любив самотність і молитву. Він ще юнаком відвідував Почаївську Лавру, де проживав по місяцю і більше. Коли брат одружився, Леонтій прийшов додому востаннє із Євангелієм в руках і сказав йому: «Моя частина майна лишається тобі, а я піду проповідувати слово Боже і утверджувати православну віру». В 30-ті роки жителі Рівненщини побачили незвичайного чоловіка в старенькому плащі, рваному взутті, а іноді й босого, із дерев'яним хрестом у руці. Він ходив від села до села, і закликав людей до покаяння. За щирі молитви Бог нагородив його даром провидця. Він часто проповідував, стоячи на снігу босим. Його запитували, чи не холодно. А він відповідав: «Той хто мене послав, той і зігріває». Про його дар зцілення, чудотворність, передбачення розповідають люди і зараз.

У 1946 році його звинуватили в дармоїдстві і пропаганді релігії і на 5 років відправили в заслання в Казахстан. В

«Року Божого 1953-го місяця квітня 26 числа в селі Нова Мощаниця моя родина і, зрозуміло, найперше Мама, Віра Тимофіївна та батько Євген Павлович, почули мій перший журналістський репортаж. У відчинене вікно кімнати сільських учителів вітер сипнув шаленством пелюсток черешневого цвіту. «Щасливий буде!» – сказала повитуха, і десь під тією черешнею закопала мою пуповину. Відтоді, де б я не був, черешневий цвіт моєї рідної Мощаниці вирує, нуртує в моїй душі, а це змушує з високоті років осмислювати вже в своїй Незалежній Державі історичну правду цього поліського краю»... – так писав про рідне село Борис Гривачевський.

Знайомлять із своїм селом педагог-організатор місцевого НВК Ольга Овсійчук, бібліотекар Ольга Луцок та завідувач клубом Любов Романюк. З ними ми майже цілий день й мандрували по Новій Мощаниці.

– Чомусь українське село вважається відсталим, – розмірковує завідувача місцевим клубом Любов Романюк, – що там, крім фізичної, важкої праці, нічого не може бути. Так повелося, що мешканці Нової Мощаниці переважно вважають, що село для наших дітей – це найкраще місце для їхнього виховання, для їхнього здоров'я і для того, щоб вони отримали натхнення бути українцями, людьми творчими і відповідальними за своє життя. Я виросла в селі і знаю, що люди там завжди собі дають раду. Вони не очікують, що хтось прийде і щось їм принесе. Це, напевно, найголовніша цінність сільського життя.

Нова Мощаниця – це колишній присілок Старої (Великої) Мощаниці, де здавен були зосереджені так звані дворища – місця проживання сімейних, родинних громад, що об'єднували від 5 до 11 і більше дворів-димів. Вони, ймовірно, заклали основу Нової Мощаниці котра у записках XVII-XVIII століть виринає разом зі Старою Мощаницею, іменованою тоді Великою Мощаницею. Отже, Нова Мощаниця названа так, щоб розрізнити її від суміжної Старої Мощаниці – «родоначальниці» всіх інших Мощаниць: Малої, Султанової, Василевої. Сама назва «Мощаниця» вочевидь, походить від слова «моцці». І справді, тут, на місцевому кладовищі та по території села є козацькі могили. Кам'яні хрести і нині можна побачити на кутках Кості та Мариничі, на сільському кладовищі. Із переказів старожилів відомо, що господар саду, в якому є такий хрест, вирішив на його місці збудувати клуб.

**У родині
Євгенії Кислашко
вишивають усі жінки.**

ли в село Уздці, спорудили нову і велику церкву. Написано престолом свідчить про те, що вона була освячена у 1893 році настоятелем Євгением, поляком за національністю. Відомо, що в 1943 році церковний хор співав, коли приймали присягу вояки УПА, вишкіл яких здійснювався в урочищі Привороття. Богослужіння тоді проводилося українською мовою. У дочки одного із місцевих священиків Сергія Броякова – пані Раїси Броякової (**див фото**) – ми знайшли цікавий артефакт. Жінка свого часу, перебираючи на горіщі батькові речі, знайшла його зошит. Він, виявляється, переписував церковні метричні книги. Так у жінки й опинився унікальний документ, свідчення про те, що в Новій Мощаниці з давніх часів була саме Українська Православна Церква. Ось і відповідь тим, хто закидає, що на українських теренах «спокон віків» функціонувала церква, підпорядкована Московському Патріархату. Саме ці історичні невідповідності й провокують нині різні суперечки між вірянами. Як би там не було, попри усі перепони, цьогоріч Церква Різдва Пресвятої Богородиці розпочала новий виток в історії – люди проголосували за перехід до ПЦУ.

А в кутку лозина наготові!

Так-так, в селі існувала церковно-приходська школа, яка вважається «другим чудом» села. Як ми чули від бабусь і дідусів, яким пощастило учитися в таких школах, дисципліна у них була суворою. За непослух чи не вивчений урок можна було отримати лозиною «нижче попереку», або указкою по руках. Тоді було образливо, а зараз колишні учні дякують ту науку з вдячністю. Як не дивно, але знання там давалися відмінні. Діти могли вивчати по кілька мов. Як правило польську, іноді й німецьку. А в арифметиці й каліграфії заткнути за пояс будь-кого із сучасних школярів. Ми зустрілися з одним із учнів такої школи, яка колись функціонувала у Новій Мощаниці – Степаном Дроздом. Він розповів, що навчав дітей дяк Никон Іванович Вороневич та священик Мржинський родом із Старої Мощаниці. Пізніше – вчитель Ясь Бжезінський. У 1939 році, після закінчення духовної семінарії, на педагогічну роботу був направлений Сергій Федорович Брояков. З ним працювали Варвара Рубіжна, Хая Клімівна, Ростислав Романович. Його брат Микола Федорович із 1945 року був директором школи. 1947 році в село була прислана вчителька Г.І.Барбак, що народилася на Хмельниччині і закінчила Острозьке педучилище. В 50-ті роки виникла потреба будувати школу. Директором школи тоді була Тетяна Поліщук. Зібралось село, і люди, порадившись між собою, вирішили

У 1948 році його звільнили в дармодавстві і пронаїди релігії і на 5 років відправили в заслання в Казахстан. В 1950 році він повернувся, однак не відмовився від своєї діяльності. Тому в 1954 році його засудили на 10 років. Через амністію в 1956 році його звільнили, але в 1958 році знову був засуджений на 10 років. Повернувся із заслання німецьким старцем. В невеличкій комірчині у брата Дмитра він обладнав келію. Кожної ночі проповідував, бо вдень за ним слідували. На Різдво 1973 році він сказав рідним, що Ангел Господній повідомив його про близьку кончину. 24 січня він висповідався та причастився в своїй келії, а ввечері зі словами «дотримуйтесь того, чому навчені» відійшов до Господа. На похорони у Нову Мощаницю приїхало багато людей, донині кожного року в цей день на могилу приїжджають тисячі паломників. Нині його келію доглядають по черзі монахині з Городоцького монастиря.

Сади Валерія Луцюка

Вчитель-фізик місцевої школи Валерій Васильович Луцюк (**на фото**) з дитинства перейняв любов до садівництва у своїх батьків. Згодом його захоплення переросло у професійну діяльність. Майже 20 років пропрацював на освітянській ниві. Та весь час мріяв займатися садівництвом. Він спостерігав, що сади в Мощаниці щорік старіють і нема таких спеціалістів, як колись, котрі вміють дерева щіплювати та садити нові сади. Тож, зважившись, вирішив серйозно зайнятися садівництвом. Так утворилося фермерське господарство «Росавка». Фермер переймав досвід у колег із України та за кордоном. Нині він підтримує зв'язки з науковими інститутами садівництва. Мрія здійснилася – сади Валерія Васильовича плодяться не лише у рідному селі, а й приїжджають по саджанці унікальних яблуневих сортів з усіх околиць. За багаторічну сумлінну працю, вагомих внесок у розвиток сільськогосподарського виробництва пан Валерій отримував відповідні грамоти та нагороди.

Анна ЛЕГКА

